

ДУМИТЕ СЪНЪМЪ И СЪБОРЪ В СУПРАСЪЛСКИЯ СБОРНИК

Анета Димитрова
Старобългаристичен салон

Целта на изследването е да се установи има ли закономерност при употребата на думите *сънъмъ* и *съборъ* в един старобългарски ръкопис и да се направи извод за разликите в тяхното значение и стилова принадлежност. Супрасълският сборник е ръкопис от XI в., който съдържа жития и слова, преведени от гръцки. Почти всички гръцки съответствия на текстовете са идентифицирани ¹.

Думите *сънъмъ* и *съборъ* имат почти идентични значения и начин на образуване. Съставени са от представка, означаваща съвместност, и глаголи със значение ‘бера, вземам’. *сънъмъ* е образувана от представката *сън-* и глагола *ѡти* със значение ‘вземам, хващам’, а *съборъ* – от представката *съ-* и *врати* със синонимно значение ². Въпреки сходствата, те имат различна употреба и в съвременния български език, и в Супрасълския сборник ³.

Съборъ превежда 14 различни гръцки думи (*ἀγορά, ἀγοραῖοι, δῆμος, διαγωγή, ἐκκλησία, ὀμήγυρις, πανήγυρις, σύλλογος, συναγωγή, συνέδριον, σύνοδος, σύνταγμα, σύστημα, χορός*) и се среща много по-често (42 пъти), отколкото *сънъмъ* (2 пъти). На гръцката дума *συναγωγή* (със значение ‘еврейска синагога’) съответстват и двете думи; хорът от ангели също е назван в различните текстове и като *сънъмъ*, и като *съборъ*. Тези разлики в превода на едни и същи гръцки понятия могат да се дължат на неединния превод на текстовете в сборника или на неустановената религиозна и социална терминология в старобългарски език.

В други случаи обаче думата *съборъ* се употребява напълно последователно, което я доближава до статуса на термин – употребява се във връзка с Християнската църква, Вселенските събори, Книга на Еклисиаста, преведена като *съборникъ*; освен това тази дума образува постоянни съчетания с глаголи: (*съ*)*творити съборъ* и *събирати съборъ*. Ограничената употреба на *сънъмъ* в Супрасълския сборник може да се дължи както на стеснената семантика в сравнение със *съборъ*, така и на остарялост на думата. Подобна е съдбата и на една друга дума, близка по значение – *вѣще, вѣтъ*, означаваща ‘съвет, сенат, събрание’. В Супрасълския сборник тя е употребена само два пъти, с пейоративно значение – ‘бунт’, ‘заговор’, което показва, че вече е архаизъм.

Честата употреба на думата *съборъ* показва, че тя е най-актуална, удобна и същевременно обоснована от гледна точка на християнската религия.

БЕЛЕЖКИ

1. Супрасълски или Ретков сборник. Изд. Й. Заимов, М. Капалдо, т. 1-2. С., 1983.

2. Фасмер, М. Этимологический словарь русского языка, т. 3. М., 1971, 704, 717.

3. Геров, Н. Речник на българския език, т. 5. Пловдив, 1904. Фототип. изд. С., 1978, 295; Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX в. С., 1974, 470; Срезневский, И. И. Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам, т. 3. СПб, 1903. Фототип. изд. М., 1978.